

Шкурина Н. М.

Культурний феномен традиційної англійської сім'ї вікторіанської епохи

Проблеми виникнення та розвитку сім'ї, сімейно-шлюбні відносини, роль сім'ї в житті суспільства протягом багатьох століть хвилювали інтелектуальну еліту людства. Не зважаючи на це, ці теми не являються досконало вивченими. Сім'я уявляє собою доволі закритий осередок суспільства, взаємовідносини в сім'ї та канони, яких вона дотримується, як правило, належать до тем, які не можуть публічно оговорюватись сторонніми люди. А між тим, відмінність освітнього, загальнокультурного рівня, різні морально-психологічні установки, різний життєвий досвід, різне уміння організувати навчання дітей, типологічні особливості батьків і інших членів сім'ї — це все створює неповторну сімейну атмосферу. Це той мікроклімат сім'ї, котрий безпосередньо впливає на самопочуття всіх її членів, крізь призму якого сприймається весь навколишній світ.

Культура сім'ї накладає свій відбиток на всі сфери життєдіяльності людини, такі як: внутрішні сімейні відносини, домашнє виховання дітей, побут, відношення до релігії, характер і зміст відпочинку. Кожен з цих елементів є фундаментом традиційної поведінки. Сім'я існує, відтворюючи традиції, дотримуючись певного зразка діяльності, без яких неможливе саме її існування. В традиціях і звичаях відображаються етнічні, культурні, релігійні особливості сім'ї, професійна приналежність її членів. Сімейні традиції виступають основним засобом трансляції соціально-культурних цінностей.

Саме в сім'ї відбувається початкове формування загальнолюдських культурних цінностей. Сім'я навчає любові, дає уявлення про щастя, сенс життя, моральні цінності. Незважаючи на те, що сім'я — це поняття загальне для всіх культур, сім'я кожного народу має свої відмінні ментальні риси, правила поведінки. Великий інтерес представляє англійська сім'я, зі своїми, притаманними тільки їй, специфічними рисами і особливостями.

Як відомо, епоху правління королеви Вікторії прийнято називати вікторіанською. В період її правління відбуваються докорінні зміни в суспільній свідомості, посилюється вплив пуританської етики.

Правління королеви Вікторії кардинально змінило уявлення про моральні звичаї в англійському суспільстві. Лозунгом королеви стала фраза: «Британія — понад усе! Служба і сім'я священні» [3, с. 590].

Головною цінністю королеви була її сім'я. Після смерті свого чоловіка Альберта Вікторія до кінця своїх днів сумувала за ним. Вона задала тон всій Англії. Кожна дівчина хотіла бути схожою на королеву. Але це була лише одна сторона медалі. В 1840–1870-х роках близько 40 % жінок залишались незаміжніми [1, с. 120]. Причиною була недоречна система моральних цінностей. Поняття мезальянсу в Старій Англії було доведено до абсурду. Наприклад, доньці дворецького було заборонено виходити заміж за чоловіка, у котрого соціальний статус був нижчим, ніж в неї. Суспільство, у випадку такого шлюбу, не прийняло б його, засуджувало би як жінку, так і її дітей. В цей же час, крамар не міг видати свою доньку за сина дворецького, так як перший по статусу був вищий за другого.

Явні ознаки закоханості між чоловіком і жінкою категорично заборонялись. На термін «кохання» в суспільстві було накладено табу. А самі залицяння носили публічний характер, вони складались із бесід і символічних жестів. Прикладом такого залицяння був дозвіл чоловікові нести молитвеник дівчини під час недільного богослужіння. Дівчина, котра залишалась наодинці з чоловіком, який не мав по відношенню до неї серйозних планів, вважалась скомпрометованою. Апогеєм непристойності для леди було прагнення завести розмову з незнайомим чоловіком — для цього потребувалось передчасне знайомство співрозмовників третьою особою [4, с. 104].

Англія — королівство приватного життя, англійська мораль заповідає людині відгороджувати приватне життя від зовнішнього світу. Англічанин за порогом своєї домівки повністю звільняється не тільки від повсякденних турбот, але від тиску з боку оточуючих людей. Тільки у власній домівці він буде почувати себе у повній безпеці. Домашнє вогнище і дозвілля, котре з ним пов'язано, займає в житті англійців величезне місце. Дім для них — це центр існування. Англійське слово «home», писала газета «Северная пчела», — «слово, яке неможливо перекласти, яке є альфа і омега всього англійця, місце, де він розмірковує, молиться, кохає свою сім'ю» [2, с. 2].

Досліджуючи сімейні відносини в англійській сім'ї, слід зазначити той факт, що домінуюча роль в ній традиційно належить чоловікові. Устрій життя в Англії, насамперед, передбачає привілеї для чоловічого населення будь-якого статусу та віку. Щоб судити про благополуччя сім'ї, тут скоріш поглянуть на чоловіка, ніж на дружину [4, с. 100–110].

Комфорт чоловіка є основою укладу життя в Англії. Сину в традиційній англійській сім'ї з дитинства віддається перевага перед дівчинкою. Його вихованню приділялось більше сил і енергії, на нього витрачається більше коштів. В результаті англійські чоловіки з дитинства звикають вважати себе володарями особливих прав і привілеїв у порівнянні з жінками [1, с. 122].

Проаналізувавши традиції домашнього виховання в англійській сім'ї, ми знаходимо показовим те, що на думку англійців непомірний прояв батьківської турботи, любові і ніжності приносить шкоду дитячому характеру. У традиції англійців відноситись до дітей стримано і, навіть, прохолодно. Батьки с пелюшок привчають дітей до хороших манер. Англійську дитину змалку привчають до самостійності, навчають не скаржитися, не турбувати батька і матір по дрібницях. Характерна риса англійського устрою життя — це те, що дитина звикла бути наодинці і як можна рідше нагадувати батькам про своє існування [1, с. 128].

Таким чином, національна своєрідність традиційної англійської сім'ї вікторіанської епохи базується на її ментальних особливостях, сформованих під впливом національних традицій, звичаїв, цінностей, канонів, особливостей спілкування.

1. Диттрич Т. Повседневная жизнь Викторианской Англии. М.: Молодая гвардия, 2007. 382 с.
2. Северная пчела: газета политическая и литературная. 1850. № 56. С. 2.
3. Тревелльн Дж. М. История Англии от Чосера до королевы Виктории. Смоленск. 2001. 624 с.
4. Шнырова О. В. Социально-правовой статус женщины в викторианской Англии и суфражистское движение. Вестник Ивановского государственного университета. Серия «Гуманитарные науки». Выпуск 4. История. 2008. С. 100–110.